

Uhtuan Andronoffit Viena-kirjallisuudessa

"Turhaan te nuoret innokkaat Suomen pojat nyt täällä olette. Ette te Karjalan asiaa ratkaise, henkenne vaan turhaan menetätte ja saatte taattonne suremaan." Nämä "puolisokean karjalaisukon" sanat kirjasi nuori Vienen vapaussoturi **Armas Eskola** Uhtuan Enonsuussa kesällä 1918. Ukko oli isoisäni Nikolai Andronoffin setä ja kaste-kummi Jegor Andronoff, joka kolmekymmentä vuotta aikaisemmin oli muuttanut Uhtuan Ondronosta kotivävyksi Enonsuun kuulujen Mitrofanoffien taloon.

Enonsuun ukko oli oikeassa. Vienen retki päättyi tappioon muutamaa kuukautta myöhemmin ja vapaussoturien mukana suuri joukko vienalaisia siirtyi pakolaisina Suomeen. Näiden mukana Enonsuun Jyrki eli Jegor Andronoff, joka kuoli Hyryn talossa Suomussalmella 1922. Isoisäni ja suurin osa muustakin Andronoffien suvusta siirtyi Suomeen, osa jäi Vianaan jossa sukulaisia on tavattavissa tänäkin päivänä.

Vienen historian tutkimus on sikäli antoisaa ja helppoakin, että kiinnostuneella on käytössään laaja kirjallisuustarjonta. Vienen kävijät 1800-luvun alkupuolelta lähtien ovat kaikki olleet ahkeria havaintojensa kirjaajia ja tuottaneet varmaankin satoja kirjoja ja lehtiartikkeleita. Uhtuan Ontrolan (Ondronon) ja Enonsuun suuren talon asukkaat mainitaan kirjallisissa lähteissä yllättävänkin usein alkaen **A.W. Ervastian** kuuluisasta Vienen matkasta kesällä 1879. Vielä paljon runsaammin on niitä kirjallisia lähteitä, joissa kuvataan Andronoffien elinympäristöä 1800-luvun puolivälistä 1920-luvun alkuun saakka.

Uhtuan Andronoffit

Uhtuan kirkonkirjat tuntevat Andronoffeja 1700-luvulta lähtien. Irja Rämä on

perusteellisesti tutkinut Uhtuan eri sukuja koskevia kirkonkirjatietoja ja julkaissut niitä Karjalan Heimossa. Vanhimpia Andronoffeja Irja Rämän tutkimassa aineistossa ovat 1700-luvun puolella syntyneet Jelizar ja Jeremij Jelizarovits, 1800-luvun alkupuolella syntynyt Savelij ja leski Irina Filippovna, todennäköisesti omaa sukua Andronoff. Suurimman kirkonkirjoihin viedyn perhekunnan muodostavat 1700-luvun loppupuolella syntyneen Nikita Andronovin jälkeläiset, joita tämä kirjoitus pääasiassa koskee.

Nikita Andronovilla oli viisi poikaa: Konstantin, Feodor, Artemej, Vasili ja Jegor. Kolme keskimmäistä poikaa asui karelianismin kulta-aikaan 1800-luvun jälkipuoliskolla Uhtuan Lamminpohjassa Ontrolan taloa. Vanhin veli Konstantin asui omassa talossaan Uhtuan Ontrosenvaaralla ja nuorin veli Jegor eli kotivävyinä Uhtuan sivukylässä Enonsuussa.

Jotkut suvun jäsenet omaksuivat suuressa vienalaisten nimenmuutossa nimen Vaara. Muita suvun omaksumia suomalaisnimiä ovat mm. Rinne, Kangas, Ontrola, Jokiranta ja Tervakangas. Konstantin Andronoffin pojan Kirilin vaimo Glikjerjan (Lukki) kirjoittaa **Paavo Ahavalle** vuonna 1911: "...ettekö olisi niin hyvä ja ottaisitte meiltä Vuarasta yhen tyttären neulomaan, jommankumman kahesta". Lukki olisi halunnut saada tyttärensä töihin Ahavan kutomoliikkeeseen Uhtualle. Myös Ivan Kikki-jeff nimittää kirjeessään Ahavalle 1908 Mikael (Mihail) Andronoffia "Vaaran Miihkailiksi". Mihail Andronoff ja Teroni Puavila Dorofejev asuivat perheineen nähtävästi samalla vaaralla. Tämä vaara, jonka nimi oli joko Ontrosenvaara tai Teronvaara, on nykyäänkin tunnistettavissa Uhtualla televisiotornistaan.

Lukki Andronoffin koh-

talosta on maininta **Teo Sorrin** kirjassa Vienalainen pilvilinna. Sorrin kirjan mukaan kertoi Risto Tapionkaski Vienen pakolaisten kuulusteluissa syksyllä 1920 surullisen tapahtuman. "Uhtualla olivat bolshevikit vanginneet emäntä Lukki Andronoffin epäilyinä tietojen antamisesta Karjalan väliaikaiselle hallitukselle. Kun häntä oltiin viemässä Kemiin, pääsi hän äkkiä karkaamaan ja syöksi tien vierellä kuohuvaan Kintismäkoskeen ja hukkuu siihen."

Uhtuan kauppiassukujen nuoret menivät paljon naimisiin keskenään. Aina tämä ei kuitenkaan onnistunut. Ontrolan Feodorin nuorin poika Aleksei oli saanut nuoruudessaan rukkaset, jotka on dokumentoitu Outi Mikitäntytär Tichanoffin kirjeeseen 1902 Ahavoille: "Naimisiin olen mennyt Kostjan Ontreilla. Ontrolan Olekseille annoin aparat".

Jegor (Jyrki) Andronoff meni naimisiin Enonsuun talosta kotoisin olevan Tatjana Mitrofanovan kanssa ja muutti kotivävyksi Enonsuuhun. Enonsuun isäntävällä ei ollut poikia vaan kaksi tyttäretä, joista Tatjana naitettiin Jegor Nikitits Andronoffille ja Anna naitettiin Savelij (Samppa) Nikiforovits Pällijeffille. Vasili Rasi kertoi haastattelussa **Maiju Keynäälle**: "Samppa Pällijeff ja Jyrki Andronoff menivät naimisiin sisarusten kanssa suuresta Enonsuusta. Molemmat olivat varakkaita kiertokauppiaita". Pällijeffit olivat Andronoffien lailla varakas kauppiassuku Uhtuan Lamminpohjasta, joten voinee olettaa, että kyseessä eivät olleet puhtaat rakkausavioliitot, vaan sisarukset Tatjana ja Anna järjestettiin naimisiin sopivia liikekumppanuuksia tarjoaviin sukuihin.

Artemej Nikititsin Andronoffin ja hänen vaimonsa Glikjerija Ivanovna saivat seitsemän lasta: Varvara, Tatjana, Vasili, Ioann, Rodion, Savva ja Nikolaj. Nikolaj Artemjevits - Vaara

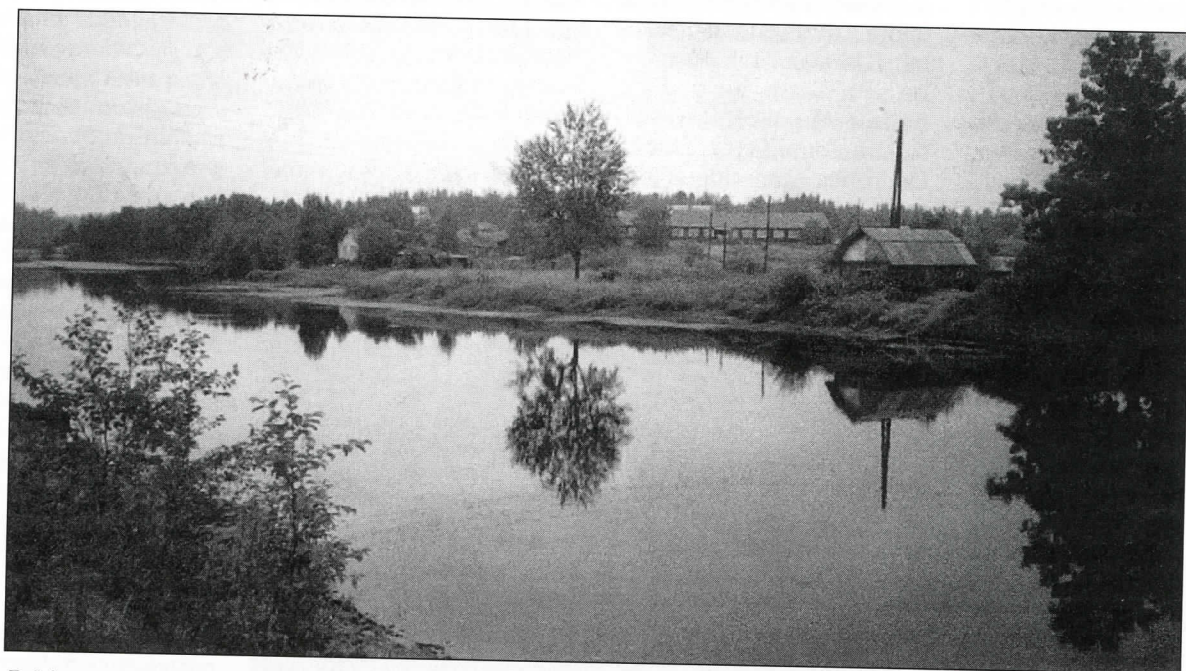

Artemej ja Glikeria Andronoff kävivät valokuvaamossa Arkangelissa joskus 1800-kuvun loppupuolella.

I.K. Inhan kuuluisa kuva Uhtuan Lamminpohjasta. Taustalla näkyvän ”suomenmallisen” talon takana lienee ollut ”venäjänmallinen” Ondrono.

Jokivarren näkymä Lamminpohjasta kesällä 2002 likimain samasta kohdasta kuin Inhan kuva.

muutti Suomeen kauppa-apulaiseksi isoveljensä Vasilin hoitamaan kauppaa Nivalaan. Nikolai meni naimisiin nivalalaisen Sofia Kati-
lan kanssa ja siirtyi Oulaisiin suvun omistaman kaupan hoitajaksi. Nikolai Vaara kuoli ”lentävään keuhkotautiin” vuonna 1929.

A.W. Ervasti ja I.K. Inha Uhtuan Ondronossa

Viena-kirjallisuuden aarteisiin kuuluu oululaisen sanomalehtimiehen ja tutkijan A. W. Ervastian teos ”Muistelmia Matkalta Venäjän

Karjalasta kesällä 1879”. Hän teki laajan kiertomatkan Vienassa ja kävi aina Solovetskissa saakka.

Paluumatkallaan Vienamereltä Suomeen Ervasti kulki Uhtuan ja Enonsuun kautta. Ervasti kirjoittaa Uhtualta mm. seuraavaa:

”Kestikievari, jossa olim-

ma majaa, oli Lamminpohjassa, joen eli ojan etelärannalla. Ikkunaimme alla toisella puolen jokea oli meidän malliin rakennettu, punaiseksi maalattu talo, jota oli mieluinen katsella. Vähän siitä ylöspäin kankaalla oli Ondronon yksinäinen talo, joka varmaan on varakkaim-

pia koko kylässä. Se on rakennettu Venäjän malliin, mutta laudoitettu ja maalattu; länteen päin etusivulla oli seitsemän ikkunaa ja etelään päin yhtä monta. Siinä asui yhtenä perheenä kolme veljestä (ilmeisesti Feodor, Artemej ja Vasili) - neljäs oli kotiväynä Enonsuussa - kaikki vankkoja kauppamiehiä, vaan sen puolesta myös maanviljelijöitä, sillä talossa kylvettiin kolme tynnyriä rukiita ja 6-7 tynnyriä ohria. Kahen vanhimman veljen kanssa olin tullut tutuksi Oulussa, kun heidän siellä moniaita vuosia takaperin täytyi riidellä takaisin 4-500 ketunnahkaa, jotka oli heiltä ryöstetty Kuusamossa, joka riita voitettiin kaikissa oikeusasteissa. Ihan kestikievarin vieressä oli talo, jonka isäntä Matti Pällinen, Ondronon lankomies (Varvara Artemjevan puoliso?), myöskin oli tuttu. Paitsi näitä kolmea en muuta tuttavita tavannutkaan, sillä sattui olemaan heinänteon aika ja kylän väestä oli suurin osa etäisillä niityillä."

Ontrolan isäntäveljekset olivat Ervastian käydessä parhaassa iässään, 43-53 vuotiaita. He olivat ilmeisesti vakiinnuttaneet asemansa talonpoikina ja kauppamiehinä, jotka tunnettiin ainakin Oulussa asti kuten yllä käy ilmi. Feodorin ja Artemejin lapsia on pyörinyt Ontrolan pihamaalla aika liuta Ervastian siellä käydessä.

Ervasti tutustui Uhtualla myös tuoreeseen oikeustapakukseen, jossa kolme lahkolaista tuomittiin vääräoppisina Siperiaan. Ondronon "vanhimmalla veljellä", ehkäpä Konstantin Nikititsillä oli tähän uskonriitaan hyvin käytännöllinen kauppamiehen näkemys:

"Pari kolme viikkoa ennen tuloamme oli Uhtualla sattunut tapaus, joka yhä oli verekseltä kyläkunnan miellesä. Se oli tuo kuuluisaksi tullut tutkinto Uhtuan usko-vaisten kanssa... Kyläläiset, jotka nimittivät näitä usko-vaaisia hihhuleiksi, lienevät ylimalkaan pysyneet välinpitämättöminä asian suhteen. Emäntämme kuitenkin

oli harras "oikean" uskon puoltaja... Hänen mielestään tuomio Siperiaan oli aivan oikea, joskin kova rangaistus. Mutta Ondrono, vanhin veli, joka sattui meillä käymään, kun asia taas oli puheena, arveli, että tuomitut suotta olivat vetäneet päällensä kovan rangaistuksen; heidän olisi vain pitänyt luvata ruveta taas kuvia kumartamaan, siten jutusta selvitäkseen, ja sitten olisi ollut heidän oma asiansa, pitääkö lupauksensa vai olla pitämättä. Tämä nyt oli asian katselemista käytännölliseltä kannalta."

Into Konrad Inhan Vienan retki vuonna 1894 on karelianismin historian tärkeimpiä. Retken pohjalta pitkän kypsyttelyn jälkeen vuonna 1911 ilmestynyt teos Kalevalan laulumailta on vahvasti vaikuttanut käsityksiin runojen Karjalasta. Inha kiersi kaikki kalevalaiset kylät ja viipyi luonnollisesti myös Uhtualla. Inha ei mainitse erikseen Ondronoa niin kuin ei juuri muitakaan taloja. Ihmisistä pääsevät Inhan kirjaan lähinnä runonlaulajat. Tässä lajissa eivät Andronoffit olleet ilmeisesti parhaimmillaan. Läheltä Ondronoa Lamminpohjasta otettuja valokuvia Inhan koelmasta löytyy kuitenkin useita ja niistä välittyy hienosti Andronoffien elämänpäiriin tunnelma.

Karelianistit Enonsuussa

Palaamme kesään 1879 ja jatkamme matkaa Uhtualta eteenpäin Enonsuuhun A.W. Ervastian kanssa Enonsuun Jyrkin ja hänen nuoren vaimonsa veneessä: "Uhtualta Enonsuuhun meille tarjottiin sijaa Enonsuun väyn, Jyrki Ondronon, ja hänen vaimonsa veneessä - he olivat vieraisilla Ondronon talossa... Keski-Kuittijärven poikki kuljimme Enonsuun isäntäväen veneessä. Keulahankaan nuori emäntä istui soutamaan, sitten kun oli sormistaan ottanut helmillä koristetut sormuksensa, joita oli puoli tusinaa, jotka sitoi rihmaan kaulansa ympär-

ri; perähangassa souiti nuori isäntä.

Enonsuussa, joka kait merkitsee joensuuta, oli nykyään kolme eri taloa, vaan joku aika taapäin siinä oli ollu yksi, josta toiset sitte oli lohkaistu. Talojen paikka oli erittäin sievä pienellä itään-päin pistävällä niemellä, jonka joki synnyttää; etelään päin tulee Alasenjärvi. Kuittijärvelle talot eivät näy; ne ovat ehkä virstan verran joensuusta ylöspäin ja joki on hyvin mutkitteleva. Kun sitä ylöspäin kuljetaissa turhaan katselimme ja tiedustelimme taloja, huomasimme että soutajamme keulassa oli hyvin leikillisesti viekkaan näköinen. Muutaman mutkan kohalla pappi viimein sanoo: tuolla se talo nyt on. Voi sinua kun et saattanut olla vaiti, sanoi siihen nuori emäntä, nähtävästi pahoillaan, ettei saanut meitä kuljettaa aivan talon lähelle, että sen uljuus odottamatta olisi koko voimallaan saanut meihin vaikuttaa. Sanottava nimittäin on, että se paikka, Enonsuun lesken talo, johon nyt olimme tulossa, oli varallisuudestaan kuuluisa koko Karjalassa. Komea talo oli ki, kahdenkertainen, laudoitettu ja maalattu; sen vertaista kyllä emme matkalla toista nähneet. Vahinko vain, että maun puutteesta talo oli maalattu vihreäksi, joka väri maalla vihreäin puitten keskellä ei ole soma. Talon vanha emäntä, leski Marja Wasiljovna, pienoinen ihminen, tavoiltaan kuin talonpoikainen ainakin, otti meidät erittäin vieraanvaraisesti vastaan, syötti, juotti ja puhutteli, niin etten kylin saata kiitellä häntä. Hän oli useat kerrat käynyt sekä Kajaanissa, että Oulussa, jotka paikat siis hyvästi tunsi. Kajaanissa oli heillä oma kartano torin varressa, frontespiciillä varustettu ja sen puolesta ainoa laatuaan koko kaupungissa, jota hänen miehensä nimeen mukaan kutsutaan Dmiitrin eli Dmitrofanoffin taloksi; markkinain aikaan se oli partasuuta täpö täynnä, vaan seisoo muuten enim-

mäkseen autiona. Oulusta hän kyseli useain tuttujen kaupunkilaisten perään. Hänen miesvainajansa oli harjoittanut suurta ketunnahka-kauppaa ja sillä tavoin koonnut tavaraa. Ainoastaan kaksi lasta leskellä oli, kaksi tyttärtä, toinen naimisissa Ondronon kanssa, toinen naimaton; lapsenlapsia poika ja tyttö."

Taidemaalari **Louis Sparre** kirjoitti yhden Vienna-kirjallisuuden klassikoista Kalevalan kansaa katso-massa. Sparre ja hänen matkakumppaninsa kuvanveistäjä Emil Wikström viivähtivät yön yli myös Enonsuussa, jonne he tulivat etelästä Kostamuksen ja Alajärven kautta. Heinäkuun 30 pv. 1892 matkalaiset tulevat veneellä Enonsuuhun.

"Iltamyöhällä tulemme Enonsuuhun. Laskemme rantaan kahden ranta-aitan väliin. Toisen päässä näemme amerikkalaisen niittokoneen ojentelevan hoikkia aisojaan taivasta kohti. Pysynkantaman päässä rannasta kohoaa herraskartanoa muistuttava rakennus, jossa on korkea, räystääseen asti ulottuva lasikuisti yhdessä kulmassa. Rakennus on vaaleanvihreä ja nurkat valkeat. Talo näyttää komealta ja rikkaalta. Kuis-tin ovi on lukossa. Yksi sou-tueukoistamme menee takatietä sisään, vie meidät suureen pirttiin ja jättää meidät seisomaan lattialla makaavan suuren ihmislauman keskelle, kun hän itse sisähuoneessa neuvottelee jonkun kanssa yökortteeristamme. Neuvottelun jälkeen joku unenpöpperöinen nainen kuljettaa meidät erään valaistun huoneen läpi toiseen ja pimeään, jossa kom-pastelemme nukkuihin ihmisiin, ja lopulta huoneeseen, jossa hyvin epämiellyttävä ilma lehahtaa vastamme. Siellä on vuoteita lattialla, eivätkä ne näytä suinkaan houkuttelevilta. Isäntäväki nukkuu yläkerrassa eikä palvelija uskalla mennä "herrasväkeä" herättämään. Me torjumme kohteliaasti tarjouksen, että nukkuisimme näillä valmiilla

alusilla, ja pyydämme saada olla yötä ensimmäisessä huoneessa, joka vaikutti siistiltä ja kunnolliselta.

Seuraavana aamuna tulee isäntä (Jegor Andronoff) ja esittelee hyvin kohteliaasti itsensä. Hän on keski-ikäinen, kookas ja jyrkätekoinen mies, jolla on punertava parta ja tukka. Saamme peseytyä yläkerrassa, ja tunti pukeutumisen jälkeen istumme isännän ja emännän seurassa samovaarin ääressä yläkerrassa hausassa ja siistissä huoneessa. Vieressä huoneessa näkyy puoliavoimesta ovesta pehmustettuja huonekaluja ja keskellä permanttoa keinutuoli. Isäntä ymmärtää hyvin ruotsia, mutta ei osaa sitä puhua, ja tuntuu muuten älykkäältä, sivistyneeltä ja paljon lukeneelta mieheltä.”

I.K. Inha kiersi Kalevalan laulumaita koko kesän 1894 ja kävi pariinkin otteeseen myös Enonsuussa. Ensivisiitti venematkalla Vuokkiniemestä Uhtualle ei ollut rohkaiseva. Vastaanottajat on mitä ilmeisimmin Jyrki-isäntä, ei kovin vieraanvaraisena tällä kertaa.

”Matkalla Uhtueen poikesimme nyt Enonsuuhun, joka kylä on sillä paikalla, missä Ylä-Kuittijärvestä tuleva joki laskee Keski-Kuittiseen. Kylä ei ole suuri, mutta eräs sen taloista on suurin mitä on koko Vienan Karjalassa. Varahvontta (Inhan vienalainen opas) jo ennakolta kuvitteli, kuinka hyvänä meitä pidettäisiinkään tässä laajalta kuuluisassa talossa, ja me ajattelimme vähän samaan suuntaan, sillä useita edellisiä matkustajia siellä oli hyvin kestetty. Cajanin päiväkirjassa luetaan, hänen Lönnrotin keralla vierailtuaan samassa talossa: ”Hyvästi vastaan otetut, punasta viinaa, ruokaa, pakinata. Kornitsa illaksi ja yöksi, asuttavaksi.”

Kylän suurin talo on, niin kuin olen jo maininnut, kahdenkertainen ja maalattu ja näytti virtamaisemassa hyvin muhkealta. Isäntä oli paljon oleskellut Suomessa, mutta lienevätkö kokemukset meidän puolella olleet

ikävää laatua vai mikä lienee ollut syynä, hän ei edes käskenyt huoneisiin, vaikka näki meidän seisovan poraspäässä sateen suojassa; vilkaisi vaan kerran vihaisesti ja tiuskaisi sitten jotain pihan poikki rengilleen. Vaikea oli meidänkään näin ollen sisään pyrkiä ja pyytää ruokaa, jonka tarpeessa olimme; lähdimme koettamaan onneamme toisissa taloissa, jotka olivat vaatimattomammat ja sen puolen malliin rakennetut.

...Kun saatoimme hyvällä syyllä otaksua, että näin lähellä Jyväskylästä hyvin tiedettiin mitä miehiä olimme, niin emme voineet muuta kuin luulla, että ynseys oli tahallista. Syvimmin tämä kohtelu vaikutti Varahvonttaan. Ihmetellen ja yhä ihmetellen hän rantaan astuessaan sanoi, tarkoittaen sillä pohattaisäntää: ”Ja tuota me kaikki olemme jumalana pitäneet, eikä osaa sen paremmin olla.”

Enonsuun Mitrofanoffien ja Andronoffien varakuuden lähteeksi mainitaan paitsi menestyksekkäs turkiska ja laukkukauppa myös lohikapato, joka oli rakennettu sulkeamaan lohien nousu Keski-Kuittijärvestä Ylä-Kuittijär-

veen. Tämä ei luonnollisestikaan ilahduttanut Ylä-Kuittijärven kyläasukkaita. Yläjuoksun kyläasukkaat olivat yrittäneet saada patoa hävitetyksi moneen kertaan. I.K. Inha palaa Enonsuuhun kertomukseensa loppukesältä 1894 selostaessaan Kuittijärvien maantiedettä ja kalakantoja. Hän kertoo myös lohivadon purkamisesta, joka oli vihdoin saatu aikaan. Ehkäpä lohivadon tuleva hävitys oli ollut Enonsuun isännän tiedossa jo Inhan edellisellä vierailulla ja siinä oli syy Jyrkin huonotuulisuuteen.

”...Kuitenkaan ei Ylä-Kuittijärvi ole niin hyvää kalavettä kuin keskinen, koska Enonsuuhun rakennettu lohivadon kokonaan tukki väylän ja esti kaloja nousemasta, varsinkin lohta.

Tänä kesänä oli kuitenkin tapahtunut meidän kiertellessämme Vienanmeren rantoja suuri muutos. Ylä-Kuittijärven kylät olivat jo kauan valittaneet tätä patoa vastaan ja vaatineet sen repimistä, mutta valitukset olivat kaikkuneet kuuroille korville. Vihdoin oli kuitenkin saatu virallinen käsky, että väylä oli avattava, stanovoi oli tullut Usmanasta, kutsunut

määräpäiväksi joka kylästä miehiä Enonsuuhun patoa repimään, ja niitä olikin tullut monia kymmeniä kaikkialta Ylä-Kuittijärven kylästä Vuonnista myöden. Halusta olisi Enonsuun isäntä vielä sittenkin vastustanut patonsa repimistä, mutta nyt eivät enää auttaneet mitkään verukkeet, ja vaikka se olikin kovin lujaksi rakennettu, jyrkivistä hirsistä salvettu, arktit rautapannoilla vahvistettu, niin purettiin se kuitenkin armotta, ja kala pääsi taas vapaasti nousemaan yliseen järveen. Miten kauan sitten lienee saanut olla avoinna. Virkamiehet ovat kaukana meren rannassa eikä rahvaalla ehkä olisi ollut uskallusta ryhtyä omin päin patoa repimään, jos isäntä olisi sen uudelleen rakentanut.”

Kivijärveltä kotoisin oleva 1905 syntynyt **Vivi Vuoristo** kertoo kirjassaan Ikävä omia maita elävästi Vienan kyläelämästä vuosisadan vaihteesta. Hän kertoo myös Enonsuusta: ”Kotikyläämme Kivijärveen saakka olimme kuulleet tuosta mahtavasta paikasta puhuttavan, mutta läheisempään kanssakäymiseen jouduimme, kun serkkuni Paraska Kontokin Petrovasta joutui naimisiin Enon-

Vuokkiniemen kunnan edustajat Uhtuan maakuntapäivillä maaliskuussa 1920. Kuva on suvun perimätiedon mukaan otettu Ondronon talon kuistilla.

suun nuorelle isännälle Onto (Anton) Andronoville, Enonsuun Ontolle. Karjalan oloissa ja voipa sanoa missä tahansa muuallakin tämä oli aivan loistava naimiskauppa. Muistan kuinka koko Kivijärven kylänväki oli kotonani siunailemassa moista onnea."

Andronoffit ja Vienan kansallinen herätysliike

Andronoffit olivat aktiivisesti mukana Uhtuan kansalaiskokouksissa. Artemej, Jegor ja Artemejin poika Rodion (Rotjo) osallistui kansalaiskokoukseen 21.12.1905. Kokouksessa asetettiin valitsijamiesehdokkaita Venäjän duuman vaaleihin mm. varamies Rodion A. Andronoff Uhtualta ja varamiesten varamieheksi asetettiin Jegor N. Andronoff Enonsuusta.

Uhtuan kansalaiskokouksessa 1.1.1906 johti puhetta "talollinen E.A. Andronoff Enonsuun kylästä". Kokous asetti Perustuslaillisen Kansanvaltaisen Puolueen 35-henkisen paikallis-toimikunnan, jonka puheenjohtajaksi valittiin Jegor Andronoff Enonsuusta ja jäseneksi mm. Vasili Andronoff.

Paavo Ahava, Iivo Kaukonieni ja Jegor Andronoff julkaisivat 4.4.1906 Uhtualta ilmoituksen suunnitellun yhdistyksen perustamisesta Vienan karjalaisten asiaa ajamaan. Jegor Andronoff ei osallistunut Vaasan kokoukseen 25.4.1906, jossa Vienan Karjalaisten Liiton perustamista ja ohjelmaa suunniteltiin. Jegorin sijasta esiintyy Vaasan kokouksen osanottajista otetussa valokuvassa "Vasili Andronoff - Vaara kauppias Uhtualta".

Wienan Karjalaisten Liitto perustettiin Tampereen kokouksessa 3.-4.8.1906 suuren innostuksen vallitessa. Liiton puheenjohtajaksi valittiin liikemies Aleksei Mitro Jyväskylästä. Aleksei Mitron juuret olivat edellä kuvatulla tavalla Uhtuan Enonsuussa. Hän oli Jegor Andronoffin vaimon

Urwoisa Karjalainen!

Ustaa harrastawain karjalaisten toiwomuksesta kehottamme täten jokaista syntymäseutunsa parasta harrastawaa, Suomesja asuwaa Wenäjän Karjalaista saapumaan Wenäjän Karjalaisen kokoukseen.

Kokous alkaa klo 9 e. pp. tämän Huhtikuun 25 päivänä Waasan kaupungissa Raatitussyhdistys 2:jen huoneustossa (Kauppapuistikko 31).

Keskusteluyhymykseenä tulee olemaan Wenäjän Karjalaisten taloudellisen ajeman parantaminen ja henkisen elämän wirtistämisen kotoisessa Karjalasjamme.

Toiwomme, että tämän kehottuksemme hywäntahtoisesti saatatte kaikkien paikkakunnallanne asuwain Wenäjän Karjalaisten tietoon.

Uhtualla, 1 p. Huhtikuuta 1906.

E. Andronoff.
Iwan Mitrofanoff.

W. Jeremejeff.
P. Afanasjew.

Tatjanan serkun poika. Andronoffit eivät jostakin syystä osallistuneet Tampereen kokoukseen eikä heitä valittu vastaperustetun liiton johtokuntaan. Jegor Andronoff valittiin ainoastaan Vienan kiertokouluja valvomaan asetetun toimikunnan varajäseneksi. Jatkossakaan ei Andronoffien nimiä juuri tule esiin Vienan Karjalaisten Liiton tai sen seuraajan Karjalan Sivistysseuran asiakirjoissa. Tämä on hieman yllättävää siihen nähden, että ainakin Jegor ja Vasili Andronoff olivat olleet innolla mukana liiton perustamisen valmisteluvaiheessa. Muutamia mainintoja Andronoffien toiminnasta vuosina 1906 -1917 kuitenkin on.

Useiden muiden uhtualaisten mukana Artemej kirjoitti nimensä Venäjän kansanvalistusministerille 1.12.1906 osoitettuun anomukseen, jossa pyydetään järjestämään Karjalaan suo-

menkielistä koulutusta. Rodion Andronoff oli Paavo Ahavan perustaman Uhtuan Nahka- Saha- Mylly- ja Savi-teollisuusliikkeen osakas. Rodion hoiti myös 1908 suomalaisuustyön takia vangittujen ja Vienan Kemin vankilaan lähetettyjen Fedot Remsujeffin ja Vasili Dorojeffin Vaaran avustusten maksamista Vienan Karjalaisten Liiton puolesta.

Hauska episodi on kirjattu **Fedor Pällijeffin** käsikirjoitettuihin muistelmiin vuodelta 1913: Uhtuan starssinaksi (kunnan esimieheksi) esitettiin Feodor Pällijeffin jälkeen Jegor Andronoffia Enonsuusta. Jegorin emäntä Tatjana Mihejevna Andronoff kehotti kuitenkin Feodor Pällijeffiä ottamaan viran vastaan. Tatjana lienee ollut voimakastahtoinen nainen, ehkäpä siinä on selitys sille, että Jegor valittiin yhteiskunnallisissa tehtävissään yleensä varamieheksi tai varamiesten varamieheksi.

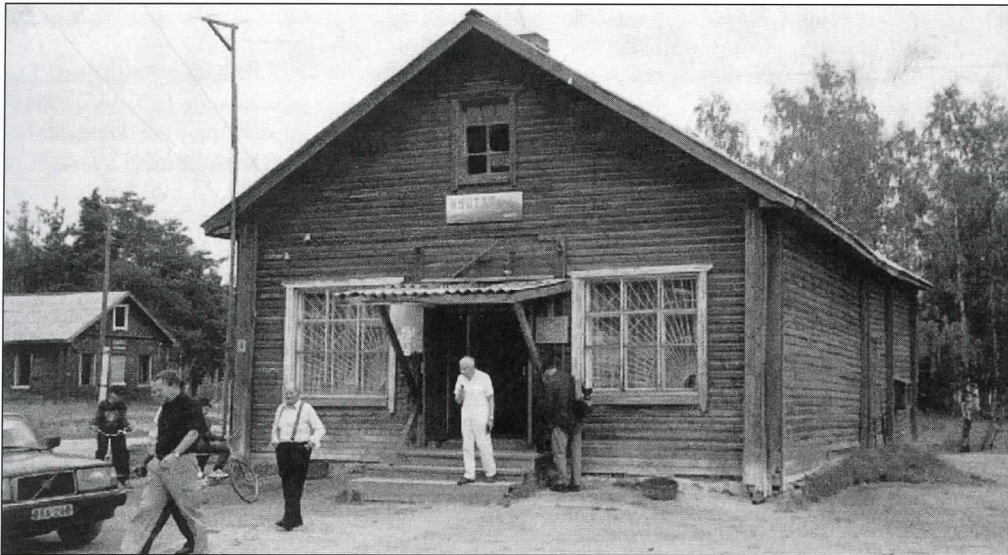
Andronoffit Neuvosto-Vienassa

Vaikka suurin osa Andronoffeista siirtyi Suomeen jäi heistä osa Vianaan tai palasi sinne 1920-luvun alussa. Ioann Artemjevits muutti nimensä Jussi Kankaaksi. Hän meni naimisiin 1899 Kuopion läänin Tervolasta kotoisin olleen torpparin tyttären Josefina Matfejevna Vuokkilan kanssa. Heille syntyi kahdeksan lasta. Jussi Kangas palasi sittemmin Uhtualle vaimonsa ja tyttärensä Annin kanssa. Annin tyttärenyttäret Svetlana ja Olga Remsu asuvat Vuokkiniemessä ja ovat siellä nykyajan Vienan-kävijöiden tavattavissa kyläneuvostossa, jonka puheenjohtaja Svetlana on tai kyläkaupassa, jossa Olga on myymässä.

Vivi Vuoristo kertoo myös Enonsuun talosta ja sen viime vaiheista: "Olihan niillä enolaisilla taloja Oulussa ja Vaasassakin. Kauppaa käytiin sekä itään että länteen päin ja Enonsuun kaupassa oli aina tavaraa saatavissa. Siellä oli oikein suomalainen kauppa-liike tiskeineen ynnä vaakoineen. Olen nähnyt sen omin silmin. Pankkiliikettäkin harjoitettiin... Enonsuun asukkaatkin tulivat muiden mukana Suomeen 1922 ja joutuivat kokemaan maanpakolaisen kovan kohtalon. Suunnaton määrä tragiikkaa sisältyy noihin vuosiin. Enonsuun Jyrki kuoli ja toiset perheenjäsenet palasivat kotitänhuvulle. Kotia ei enää ollut, vain hiiltyneet rauniot. Paraskan myöhemmistä vaiheista olen kuullut, että hän oli elämänsä loppupuolella metsätöissä Uhtuan takaisilla työmaille".

Hieman toisenlaista tietoa Enonsuun pohatan talojen kohtalosta antaa **Aili Jaakkola** os. Vainio, joka kirjoittaa Karjalan Heimossa muisteluksiaan Alajärven kylästä sotaa edeltäneeltä neuvostovallan ajalta. Näiden muistojen mukaan Enonsu oli pystyssä. Näin Aili Jaakkola kuvailee Enonsuuta 30-

Olga Remsun kauppa, kylän ainoa, Vuokkiniemessä kesällä 2002.

luvulla: ”Enonsuun suuresta talosta on mainintoja useissa kirjoissa. Minä kirjoitan, miten suuri se olis minun muistini ja lapsuusvuosieni aikoihin. Niinä vuosina eli 1930-luvulla se oli maalattu valkeankeltaiseksi ja samolaudat valkeiksi. Talo näkyi Alajärvelle koulun rappusille. Siinä oli tuohon aikaan lastenkoti.

Myös Aleksei Mitron elämäkerrasta löytyy viittaus, jonka mukaan Enonsuun

suuri talo muutamine asukkaineen olisi ollut olemassa vielä 1920-luvun lopulla. **Pertti Leheksen** kirjoittamassa elämäkerrassa sanotaan: ”Joulukuussa 1929 Aleksei Mitro kirjoitti ystäväilleen Anton Andronoffille (Jegorin nuorimmalle pojalle) Enonsuunun Vienan Karjalaan ja kertoi taloudellisesta tilanteesta Suomessa mm. näin: ”Aika on todella huono, niin huono, ettei minun muistiini ole ollut näin

huonoa aikaa koskaan, rauhattomuus on täydellinen, vararikkoja on tullut jo paljon ja toisia on tulossa.”

Myös luokkatietoisille neuvostokarjalaisille kirjailijoille tarjosi Enonsuun suuri talo ja Jyrki-isäntä kirjallisia aineksia. Enonsuun lohikodon tarina kerrotaan **Nikolai Jaakkolan** kirjassa Pirttijärven rantamilla. **Ortjo Stepanovin** Kotikunnan tarinassa kerrotaan niin ikään Enonsuun rikkaasta isännästä ja

siitä miten hänen omaisuutensa otettiin kolhoosin haltuun. Stepanov kirjoittaa 1970-luvulla: ”Enonsuun ukko oli kulakkien kulakki. Häneltä otettiin sen tähe, kun hiän oli kerän pohastuvuoh toisten työllä ja hiellä. Tänäkin piän hänellä on vielä kauppa Kajuanissa.”

Andronoffit kauppiaina Suomessa

Vienan Karjalan tärkeimmät elinkeinot olivat 1800-luvulla laukkukauppa, kalastus, metsästys ja maanviljelys. Laukkukaupan ohella oli turkiskaupalla 1800-luvun alkupuolella huomattava merkitys ja Andronoffit lienevät vaurastuneet sillä, tähän A.W. Ervas-tikin viittaa kirjassaan. Muutamat vienalaissuvut kohosivat huomattaviksi kauppiaksi, jotka perustivat maakauppoja ja kauppahuoneita Suomeen ja mm. Pietariin. Suomeen asettuneista menestyneistä kauppiassukuina mainitaan **Iivo Härkösen** vuonna 1910 toimittamassa Karjalan Kirjassa

Jegor Andronoffin omistama kauppa Oulaissa myytiin osuuskaupalle v. 1916. Kaupanhoitajana toimi sekä Jegorin että osuuskaupan palveluksessa Nikolai Artemjevits Andronoff, joka lienee kuvassa toinen vasemmalta. Kuvan talon paikalla nykyisin Oulaisten S-market.

Andronoffit, Mitrofanoffit, Tichanoffit ja Sofronoffit.

Maiju Keynään kokoamiin laukkurisukujen haastatteluihin perustuvassa kirjassa "Halpa hinta - Pitkä mitta" kerrotaan, että "Uhtualaisella Jyrki Andronoffilla oli yksi kauppa Uhtuan Sohanansuussa (pitänee olla Enonsuussa) ja viisi kauppa Suomessa. Andronoff oli lähtöisin varakkaasta kodista Uhtuan kirkonkylästä, mutta vaurastui entisestään naituaan sohanansuulaisen (po. enonsuulaisen) suuratalon tyttären Tatjana Mitrofanoffin." Lähteiden perusteella jää epäselväksi oliko myös Lamminpohjan Ontronon Andronoffeilla kauppia Suomessa vai olivatko ne kaikki Enonsuun Mitrofanoffien ja sitä kautta Jegor Andronoffin hallinnassa.

1890-luvulla Andronoffit perustivat kaupan Nivalaan, kauppiaina oli Vasili Andro-

noff. Nivalan pitäjän historiikirjan mukaan: "Maakauppa merkitsi vuosisadan vaihteessa kyläläisille enemmän kuin vain puotia, josta sai ostaa välttämättömät kulutustarvikkeet. Kauppapuoti oli ensinnäkin uutiskeskus, johon tultiin kuulemaan ja kertomaan uusimmat tapahtumat. Kauppiaalle tuli usein myös sanomalehti, ja hän kävi useammin kaupungissa kuin kylän muut asukkaat. kohtelias, liukaskielinen ja miellyttäväkäytöksinen kauppias sai puotiinsa asiakkaita jo pelkästään omalla persoonallisuudellaan. Kauppaan tultiin usein sadepäivinä tarinoimaan tuntikausiksi. Vasili Vaaran puoti oli tässä suhteessa pitäjäläisten suosiossa, ja hänen kaupassaan kerrotaan olleen raahelaisia merimiehiä kertomassa ruokapalkalla juttujaan asiakkaiden viihdyttämiseksi."

Aleksei Mitron elämäkerrassa kerrotaan myös miten Aleksei perusti Suomesa lukuisia maakauppoja, joista yhden Oulaisiin vuonna 1884. Aleksei Mitro luopui Oulaisten kaupan pitämisestä vuonna 1898 ja sitä jatkoi E.N. Andronoff. Oulaisten kaupan hoitajaksi siirtyi Nikolai Artemjevits Andronoff Nivalasta. Oulaisten kauppa myytiin 1916 perustetulle Oulaisten Osuuskaupalle. Nikolai jäi kaupanhoitajana Osuuskaupan palvelukseen, mutta joutui pian lähtemään Venäjän kansalaisena asepalvelukseen. Nikolai palasi ensimmäisestä maailmansodasta kaupanhoitajaksi Oulaisiin.

Ville Lahelman kirjoittamassa Etelä-Pohjanmaalla toimineen Tanner & Manner-kauppahuoneen historiassa mainitaan heiltä tavaraa ostaneena laukkukauppiaina

mm. Ontrosen Iivana (Ivan Andronoff).

Uhtuan Andronoffien jälkeläiset ovat lisääntyneet ja kohtuullisesti menestyneet eri puolilla Suomea ja Ruotsia. Monet heistä toimivat suvun hyvien perinteiden mukaisesti kauppiaina, mutta myös muissa ammateissa on pärjätty. Andronoffien suku kokoontuu muutamien vuosien välein tapamaan toisiaan ja vaihtamaan tietoja suvun vaiheista. Myös Vienassa on vierailtu ahkerasti suvun juuria etsimässä. Uhtualla haastateltujen babushkojen mukaan Ontronon suuri talo paloi kun joku onneton puna-armeijalainen yritti sytyttää talon uuniin tulta paloöljylä talvisodan aikaan. Siinä meni koko komea talo.

PEKKA VAARA
Nikita Andronoffin
pojanpojanpojanpoika

Uhtuan kirkonkirjat kertovat

...perheet vuosina
1873-1905

[Handwritten signature]

• jatkoa...

Konstu Remsujeffin kirje 10.5.1909, Sinettä: "karjalaisia on tässä ... Stefan Tichanoff, Riikolän poika." Ahava 11:16

Stepan Tichanoff oli eräs kulkukauppiaiden keskinäisen kokouksen osanottajista Uhtualla 1.7.1907, allekirjoitti pöytäkirjan. Ahava 10: 2a

Stepan Tichanoff Uhtuasta 12.8.1909: "Rakas sukulaini Paro Ahava ... pyytän teiltä Paro nyt tavaraa ... tulisin Kuusamoon talveksi kaupalla." Ahava 26:18

Miikkulan Stepana toimi Ahavan kuormanviejänä: "Makasiiniin Stepana Tichanoffin Koudasta tuomat tavarat. Ahava 11:8

Teppo Tichanoffin kirje Paavo Ahavalle: "Kiukainen 17.12.1915. Adrian Afanasjefin äiti on pyytänyt sinua hommaamaan hänelle tulevan osan poikansa jälkeen jättämästä omaisuudesta ja kehotat minua lähettämään sen Uhtuan starssinalle ... miltei kaikki on mennyt velkoihin ... Adrian todistettavasti lupasi, että Olga oli oleva hänen ainoa perillensä ... Kauppaa harjoitamme Toiminimen Lehtinen & Sofronoff myöntämällä luotolla." Ahava 25:23

Kyseessä olivat Adrian Afanasjefin pankkitalletukset. Adrian kuoli 1915 Kiukaisissa.

Ks. Karjalan Heimo n:o 3-4; s. 44: Afanasjev 4.2.3.3.
2.2.4. Aleksandr Filippovits syntyi noin 1890.

Nimeä ei ole merkitty näkemiini kastekirjoihin 1889-1892.

Aleksandr Filippovits oli 10-vuotias vuoden 1900 rippikirjassa (161).

Vuoden 1910 rippikirjaan talon 192 kirjoihin on merkitty Filipp Nikolajevitsin leski 57-vuotias Vassa Prokopjevna Tihanova ja tämän lapset: 36-vuotias Stefan 1. Filippovits, tämän vaimo 35-vuotias Darija Ivanovna ja näiden lapset 14-vuotias Jevfemij Stefanovits ja 11-vuotias Feodor Stefanovits.

Samassa (192) myös 21-vuotias Stefan 2. Filippovits, 20-vuotias Aleksandr Filippovits, 18-vuotias Darja Filippovna ja 16-vuotias Iosif Filippovits.

2.2.5. Darija Filippovna syntyi 4.10.1892, kastettiin 8.11.1892. Kummeina olivat Andrei Prokopjevits Pardojev ja Marfa Nikolajevna Gavrijeva, talonpojan vaimo.

"Toarie Hilipäntr., puoliso Vasko Vaselin poika Luukkojef Röhöstä, jäi Karjalaan." (Matti Riikola)

Paro ja Paavo Ahavan kirje Outi Afanasjefille Uhtuaan: "Sanopa Hilipän naiselle eikö hän työnnä tyttönsä (Tuarie) tänne meille palvelukseen ... kun Domma lähtee kouluun ... ensi talvena voisi mennä opistoon." Ahava 11:13

Tarja Tichanoff oli mukana Kuusamon kansanopiston oppilaiden kokouksessa 29.3.1908. Ahava 11:9

Daria Tichanoff, Uhtualta. Nimi on Kuusamon kansanopiston matrikelissa 1909-10.

2.2.6. Iosif (Ossippa) Filippovits syntyi 3.11.1894, kuoli 23.5.1918, vaimo Jelena Ivanovna synt. Afanasjeva syntyi 25.5.1900.

Iosif Filippovits kastettiin 14.11.1894. Kummeina olivat Andrei Nikitits Tihanov ja Marfa Nikititsna Gavrijeva.

"Jouko Pesosen rekeen lähtee (Kuusamon kansanopiston 1908) Ossippa Tikanoff." Ahava 11:9